

Kildetekster og tolkninger

PÅ EN KONFERANSE HØSTEN 2012 omtalte Harvard-professoren Karen King oppdagelsen av et tidligere ukjent papyrusfragment med en koptisk tekst som inneholdt ordene «Jesus sa til dem: ‘min hustru...’» King hevdet at teksten var fra 300-tallet, og at det var tale om en koptisk oversettelse av et evangelium skrevet på gresk i siste halvdel av det andre århundre. Saken ble raskt slått opp i en rekke medier, og i *Dagbladets* oppslag (19.9.12) kunne man lese følgende overskrift: «Hadde Jesus en kone? Det står at han var gift på denne papyrus-biten fra 300-tallet.» Slike overskrifter ble det mange av – til tross for at King uttalte at fragmentet «should not be taken as proof that Jesus, the historical person, was actually married».

Debatten som fulgte etter offentliggjøringen av teksten, dreide seg ikke primært om tolkningen av selve teksten, men om fragmentets autentisitet. Fra flere hold, blant annet fra koptisk-spesialisten Hugo Lundhaug (TF, UiO), ble det reist alvorlige innvendinger mot at fragmentet var autentisk. Fragmentet ble senere gjenstand for grundig teknisk analyse, og i april 2014 konkluderte en gruppe forskere med at selve papyrusen var gammel, og at den kunne dateres til en gang mellom det sjette og det niende århundre. Blant annet på grunn av påfallende likheter med Thomasevangeliet er det i dag bred enighet blant spesialister på koptiske manuskripter om at fragmentet er en moderne forfalskning, skrevet på gammelt materiale. Dette støttes også av det faktum at måten teksten er skrevet på, skriveredskapet og blekket som er brukt, viser påfallende likheter med et annet koptisk fragment (av Johannesevangeliet), som utvilsomt er en forfalskning.

I dette heftet presenterer og diskuterer Årstein Justnes teksten «Gabriels åpenbaring» (*Hazon Gabriel*), en steininskripsjon i tre deler, med hebraisk tekst, bestående av 87 mer eller mindre fragmentariske linjer, skrevet med blekk. Noen forskere har omtalt denne teksten, først publisert i 2007, som ek-

stremt betydningsfull og har hevdet at den må føre til en totalt ny vurdering av jødisk og kristen messianisme. Også denne teksten er altså egnet til å skape sensasjonelle overskrifter. Men er den ekte? Det er spørsmålet Justnes reiser – og han heller mot å mene at vi står overfor en moderne forfalskning. Uansett hvordan man måtte vurdere denne konklusjonen, er artikkelen en nyttig og nødvendig påminnelse om behovet for edruelighet i møte med «nyoppdagede» kilder, særlig når opplysninger om kildenes proveniens mangler eller ikke lar seg etterprøve – slik tilfellet er med de tekstene det her er tale om.

Det ovenfor nevnte eksemplet om Jesu angivelige omtale av sin hustru illustrerer også en annen grunnleggende utfordring: Hvordan skal en tekst tolkes? I den aktuelle teksten kan man for eksempel tenke seg at «hustru» skal forstås som en metafor for Guds folk – en tolkning som kan påberope seg paralleller både i GT og NT. Tolkning gjelder imidlertid ikke bare enkeltord eller setninger, men også hele tekstkorpus og tradisjoner. Et av de mest overgripende tolkningsspørsmål i kristen teologi er spørsmålet «Hva er kristendom?» Et berømt og omdiskutert svar på dette spørsmålet ble levert av Adolf von Harnack i en foredragsserie vinteren 1899–1900, utgitt under tittelen *Das Wesen des Christentums*; i engelsk oversettelse het boken *What is Christianity?*

En bok med tilsvarende tittel – *Hva er kristendom* – ble skrevet av professor Halvor Moxnes i 2006. Boken har – kanskje noe overraskende – ikke vakt særlig oppsikt eller debatt. I forbindelse med Moxnes' fratreden som professor i 2014 ble den imidlertid viet oppmerksomhet ved at Troels Engberg-Pedersen, NT-professor i København, forsøkte å tegne et bilde av Moxnes' forståelse av kristen identitet – med utgangspunkt i nevnte bok – og sammenligne den med Paulus' forståelse. Dette foredraget er trykt som artikkel i dette heftet av *Teologisk Tidsskrift*. Engberg-Pedersen konkluderer med at Halvor Moxnes i hele sitt vitenskapelige arbeid har ført videre en kristen tradisjon ved å forandre tradisjonen. Artikkelen inviterer derfor ikke bare til refleksjon omkring Engberg-Pedersens tolkning av Moxnes og Paulus, men enda mer til refleksjon om «kristendommens vesen» – for å bruke Harnacks formulering. Det er et spørsmål man ikke så lett blir ferdig med.

Hallgeir Elstad og Reidar Hvalvik